

B O E K E N

INHOUD

Back to the sixties?
 Ruslands corruptie
 Herdenkers in soorten

Back to the sixties?

Peter van der Heiden bespreekt:
 James C. Kennedy, *Nieuw Babylon in
 aanbouw. Nederland in de jaren zestig*,
 Amsterdam en Meppel: Boom, 1995;
 en Hans Righart, *De eindeloze jaren zestig.
 Geschiedenis van een generatieconflict*,
 Amsterdam en Antwerpen:
 De Arbeiderspers, 1995.

De jaren zestig zijn hot. Niet alleen in mode en muziek (de reprise van Woodstock), maar ook in historisch onderzoek. Vorig jaar verschenen vrijwel tegelijkertijd twee studies over deze turbulente tijd. De Utrechtse hoogleraar politieke geschiedenis Hans Righart publiceerde *De eindeloze jaren zestig*, dat de veelzeggende ondertitel *Geschiedenis van een generatieconflict* draagt, terwijl de Amerikaans-Nederlandse historicus James Kennedy in de Verenigde Staten promoveerde op *Nieuw Babylon in aanbouw, Nederland in de jaren zestig*. Een derde auteur, de Groningse hoogleraar Doeko Bosscher, zag na deze twee werken af van een eigen geschiedenis van Nederland in die jaren. De aandacht van historisch Nederland voor de tweede wereldoorlog en de periode direct daarna lijkt te worden verlegd naar een generatie verder. Sprak de recensent met enige spijt in zijn stem, aangezien hij zich professioneel bezig houdt met de vroege jaren vijftig.

De leeftijd van de beide auteurs in aanmerking nemend kan men hen niet verwijten melancholiek terug te grijpen naar een tijd waarin alles mooier en leuker was. Righart stamt uit 1954, en maakte dus als puber slechts in de verte de 'Summer of

Love' mee, terwijl Kennedy niet eerder het levenslicht zag dan in 1963. Beide auteurs hebben dus op het eerste gezicht voldoende afstand van hun object kunnen nemen. Bij Kennedy is die afstand er ook fysiek; op een Nederlands intermezzo op achtjarige leeftijd na groeide hij op in Amerika. Toch proef je bij Righart tussen de regels door hier en daar wat weemoed en verlangen. Waarschijnlijk heeft dat te maken met de invalshoek die Righart heeft gekozen, een invalshoek die aanmerkelijk verschilt van de opzet van Kennedy. Waar het zwaartepunt in de studie van Kennedy neigt naar een meer politicologisch-historische benadering van de opstelling van de elites in de jaren zestig, kiest Righart veeleer voor een historisch-cultureel en historisch-sociologisch onderzoek van de generaties die in die tijd botsten. Hier staan de meer traditionele historicus (Kennedy) en de maatschappijhistoricus (Righart) tegenover elkaar.

De centrale stelling van Kennedy is dat het juist de politieke, culturele en sociale elites waren die de veranderingen die zich in de jaren vijftig aandienen en die in de jaren zestig een hoogtepunt bereikten, veroorzaakten. Dat lijkt een vreemde stelling, maar Kennedy onderbouwt dit standpunt door terug te grijpen op de verzuijlingsstructuur van de Nederlandse samenleving. De Nederlandse elites waren, gezien het ontbreken van een kwantitatief dominerende bevolkingsgroep, uit noodzaak gewend om uiteenlopende posities binnen de eigen zuil te apaiseren, en, waar dat niet mogelijk was, op 'bovenzuils' niveau met deze posities

B O E K E N

om te gaan. De veranderingen van de jaren zestig pasten volgens Kennedy binnen deze cultuur. De veranderingsgezindheid was in Kennedy's ogen niet beperkt tot de babyboom-generatie, maar had grote delen van de maatschappij doordoesemd. Dat een flink aantal politieke en sociale leiders lippendienst bewees aan de noodzaak van 'de progressie' laat onverlet dat het hier in feite 'repressieve tolerantie' betrof. Kennedy maakt duidelijk dat de veranderingsgezindheid van de Nederlandse 'regenten' in feite een conservatief karakter had; om de fundamenten van het bestaande systeem te handhaven diende het systeem voor een deel vernieuwd te worden. Een vernieuwing die niet meer teruggedraaid zou kunnen worden; de verworvenheden van de jaren zestig staan volgens Kennedy in Nederland nauwelijks ter discussie. Dit in tegenstelling tot de Verenigde Staten, waar een sterke 'moral majority' sinds de jaren tachtig aandringt op herstel van de oude normen en waarden en het herstel van *the American dream*. Kennedy concludeert over de opstelling van de Nederlandse autoriteiten: 'Zowel in de zeventiende eeuw als in de jaren zestig van deze eeuw trokken de Nederlandse gezagsdragers dezelfde conclusie: in een pluralistische en snel veranderende samenleving was het laten vieren van de teugels de beste optie.'

Volgens Hans Righart ontstonden de jaren zestig uit een dubbel generatieconflict. Enerzijds portretteert hij de vooroorlogse generatie, opgegroeid in tijden van economische crises en

gevormd door twee wereldoorlogen. Deze generatie bezat als belangrijkste kenmerken soberheid, gezagsgetrouwheid en een strenge seksuele moraal. Daarnaast schetst hij de naoorlogse generatie, die in een geheel andere samenleving opgroeide. De wederopbouw had zijn vruchten afgeworpen, de eerste stappen op weg naar wat men nu een verzorgingsstaat noemt waren gezet, de strijd om het naakte bestaan was overbodig geworden. Righart veronderstelt dat 'beide generaties door de snelle materiële veranderingen in een crisis raakten en dat in deze dubbele generatiecrisis het epicentrum van de jaren zestig gezocht moet worden'. Het accent ligt op die tweede generatie, de naoorlogse, die vanaf de jaren vijftig, op zoek naar een eigen identiteit, de samenleving overhoop gooide en daarin ook de vooroorlogse generatie meesleepte. Aan de hand van teksten uit het radioprogramma 'De familie Doorsnee' illustreert Righart het conflict tussen de soberheid van de vooroorlogse generatie (verpersoonlijkt in de zuinige vader) en de meer op 'welzijn' gerichte jongere generatie (verpersoonlijkt in de kinderen). Moeder speelt zoals altijd een bemiddelende rol; zij flirt met de moderniteiten, en verschuift langzaam in de richting van de naoorlogse generatie.

Righart benadrukt het culturele aspect van de veranderingen, en toont dit treffend aan met de geschiedenis van Provo. Opgericht als 'tegenbeweging' was deze groepering uiterst succesvol in 'happenings' en andere 'gezondermijnende' culturele ac-

tiviteiten. Op het moment dat Provo zich institutionaliseerde als politieke beweging sloeg het verval toe, en raakte zij haar aantrekkingskracht op jongeren grotendeels kwijt.

Twee boeken over de uiterst boeiende jaren zestig, en twee totaal verschillende verhalen. Twee totaal verschillende auteurs ook lijkt me, al moet ik direct toegeven dat ik beiden niet ken. Kennedy bestudeert de Nederlandse geschiedenis van een afstand, zoekt naar patronen, processen en structuren. Na lezing van Nieuw Babylon drong de kwalificatie 'gedegen' zich bij mij op. Righart, hoewel slechts door de naweën verbonden met de jaren zestig, lijkt terug te blikken op een tijd die nog niet zo heel lang achter ons ligt. Righarts verhaal is persoonlijker, lijkt het, herkenbaarder in ieder geval. De eindeloze jaren zestig gaat over mensen, over generaties en de samenstellende delen daarvan. Righart beschouwt deze mensen met een geïnteresseerde, geamuseerde en soms wat weemoedige blik. Zijn boek is bovenal boeiend.

Het kenmerkende verschil tussen beide auteurs weerspiegelt zich ook in de gebruikte literatuur. Waar Kennedy zich verantwoordt met voornamelijk gedegen werken over en uit de jaren zestig, heeft Righart zich veel meer in de cultuur van die tijd verdiept. Naast wetenschappelijke literatuur wordt veelvuldig verwezen naar bladen als *Hitweek* en *Aloha*.

Twee maal jaren zestig, twee verschillende verhalen. Beide verhalen sluiten elkaar echter

B O E K E N

niet uit. *Nieuw Babylon* en *De eideloze jaren zestig* zijn complementaire werken, en geven samen een completer beeld van de jaren zestig dan willekeurig

welk van de twee solo zou doen. Zo beschouwd is het jammer dat Bosschers bijdrage het levenslicht niet heeft mogen aanschouwen.

PETER VAN DER HEIDEN
*Verbonden aan het Centrum voor
Parlementaire Geschiedenis van de
Katholieke Universiteit Nijmegen*

